

Dmitrij Fedorovič Selivanov 1855-1932 [nekrolog]

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 62 (1933), No. 2, 79--82

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/121940>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1933

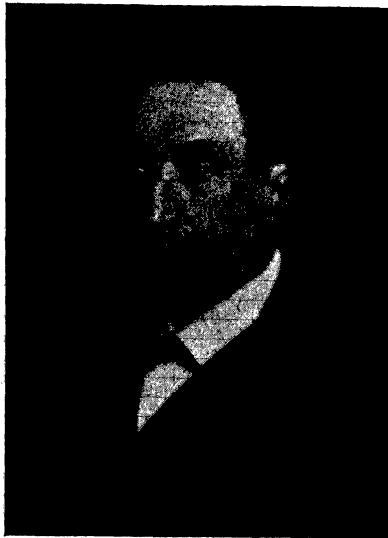
Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY.

Dmitrij Fedorovič Selivanov 1855—1932. V noci z 6. na 7. dubna 1932 v Klánovicích u Prahy tiše dokončil svou životní dráhu po krátké nemoci prof. D. F. Selivanov.

D. F. SELIVANOV, 1855—1932.

Zesnulý pocházel ze šlechtického rodu a narodil se dne 7. II. 1855 v m. Gorodišti, Penzenské guberniit na Rusi. Po ukončení gymnasia vstoupil na fyzikálně-matematickou fakultu petrohradské university, kterou ukončil v r. 1878. Pro přípravu k další vědecké činnosti byl ponechán při jmenované universitě. V r. 1880 bylo mu uděleno stipendium k studiu v cizině. Tento rok pracoval Dmitrij Fedorovič na Berlínské universitě. Po svém návratu složil zkoušky magisterské a byl opět poslán na studijní cestu na dva

roky do Francie. Zde D. F. uveřejňuje své první pojednání „Sur les intégrales définies uniformément convergentes“ (Bulletin de la Société mathématique de France t. X. 1882). V r. 1885 předložil disertaci k dosažení hodnosti magistra ryzí matematiky na téma „Teorie řešení algebraické rovnice“, která byla schválena a D. F. byl ustanoven soukromým docentem petrohradské university.

Po uplynutí pěti let neúnavný učenec předkládá disertaci „O rovnicích pátého stupně s celistvými koeficienty“ k dosažení hodnosti doktora ryzí matematiky, kteráž mu byla udělena dne 7. II. 1890.

Již od roku 1888 prof. Selivanov působí v Technologickém Institutě v Petrohradě a zároveň v petrohradských vyšších ženských kursech. V r. 1905 D. F. byl povolán za mimořádného profesora na petrohradskou universitu a následující rok byl ustanoven řádným; v r. 1910 byl jmenován záslužným profesorem stolice ryzí matematiky.

Celý běh životní zesnulého byl velice jednoduchý; zesnulý celou svou bytostí věnoval se matematice; na svůj soukromý život pomyslel až v r. 1908, kdy vstupuje do manželského svazku s Jelenou Pavlovnou, roz. Podeševskou.

Za svého působení na universitě a technice odchoval celou řadu profesorů a inženýrů. Všecko nasvědčovalo tomu, že životní dráha zesnulého klidně uplyne v jeho působení pro výchovu mládeže v lásce k matematice a vědecké činnosti. Ale přišla léta války a revoluce. Dmitrij Fedorovič vytrvale pokračoval za jiných, těžkých podmínek ve své činnosti, co profesor; byl pronásledován (těžko říci jak se mohl D. F. dopustiti nějakého přestupku!), žalářován a ještě s několika profesory úchytil se v r. 1923 do vyhnanství.

První jeho etapa byla Německo. Pak přijav pozvání Československé vlády přijel do republiky. Zde na půdě bratrského národa ve vysokém věku nezůstává D. F. nečinným: přednáší pro ruské studenty kurs vyšší matematiky a také speciální kursy (algebru, integrální počet, projektivní geometrii, diferenciální rovnice a číselnou teorii). Přednášky vždy pečlivě připravoval, prožíval každou nejasnost v podání. D. F. měl velkou snahu přispěti české vědě vydáním učebnic. Podařilo se mu uveřejniti „Diferenční počet“ a připraviti k tisku „Číselnou teorii“.

Nehledě na vysoké stáří D. F. byl pln myšlenek pro další práci. Při svých návštěvách v Klánovicích a tradiční procházce po Klánovických lesích. Dmitrij Fedorovič vyslovoval naději, že přece ještě podaří se mu vydání úvodu do analýsy a algebry. Ale jeho snaha nebyla splněna: smrt přerušila jeho činnost.

Popsati dokonale jemnou povahu zesnulého; jeho lásku k vědě je věcí nesnadnou, ježto D. F. byl příliš skromný a nikdy nevy-

stupoval se svým já. O jeho běhu života dostal jsem velice kusé zprávy, přes to, že jsem byl s D. F. celá poslední leta ve velice čilém styku. Mohu jen říci, že zesnulý neměl a nemá nepřátel. D. F. je vzorem starého pokolení badatelů, kterým láska ke vědě byla nade všecko! Tuto lásku zdědil Dmitrij Fedorovič od svých starších kolegů Korkina, Zolotareva Sochockého a jejich učitele Čebyševa.

Pohřeb zesnulého se konal dne 11. IV. 1932 v pražském krematoriu za přítomnosti četné ruské kolonie a zástupce přírodovědecké fakulty prof. Dra Hlavatého. Jménem ruské akademické skupiny v Praze loučil se dojemně se zesnulým prof. Bunický. Opakuji jeho závěrečná slova, která dobře vystihují činnost zesnulého: „Drahý Dmitrij Fedorovič, vykonal jste, co měl vykonal ruský učenec a profesor. Věčná pamět!“

Vědecká pojednání:

1. Sur les intégrales définies uniformément convergentes. (Bulletin de la Société mathématique de France, t. X, 1882.)
2. Extrait d'une lettre à M. Hermite. (O řešení rovnice čtvrtého stupně podle metody Aronholdovy.) (Bulletin des sciences mathématiques Darboux, 2-me série, t. VII, 1883.)
3. Teorie algebraického řešení rovnic. (Magisterská disertace, Petrohrad 1885.)
4. Sur la recherche des diviseurs des fonctions entières. (Bulletin de la Société mathématique de France, t. XIII, 1885.)
5. O rovnicích pátého stupně s celistvými koeficienty. (Doktorská disertace, Petrohrad 1889.)
6. O funkcích rozdílu kořenů dané rovnice. (Matematičeskij sbornik, t. XV.)
7. O periodických zlomcích. (Matematičeskij sbornik, t. XV.)
8. O rozkládání čísel v součinitele. (Mat. sbornik, t. XV a t. XVI.)
9. O číselné funkci. (Protokoly petrohradské matematické společnosti.)
10. O neurčitých výrazech. (Zprávy petrohradského Technologického Institutu, 1891 a 1892.)
11. Differenzenrechnung. (Encyklopädie der Mathematischen Wissenschaften I. E. 1901.)
12. Lehrbuch der Differenzenrechnung. Leipzig 1904.
13. Nekonečné zlomky a iracionální čísla. Petrohrad 1907
14. Kurs isčislenija koněčnych rožnostěj. Petrohrad 1908.
15. Základy aritmetiky. Petrohrad 1912.
16. Kurs úvodu do analyse. Petrohrad 1913.
17. Přibližné výpočty. Petrohrad 1922.

18. Quelques remarques sur les équations du cinquième degré. (Bulletin de la Société mathématique de France, XXI, 1893.)

19. Sur les expressions algébriques. (Acta mathematica, t. XIX, 1895.)

20. Počet diferenční. Praha 1930. Vydáno Českou Akademií.

21. Věta Laguerreova.

22. O ireduktibilitě rovnic.

23. O kořenech z jednotky.

H. K.

A. F. Kovařík, profesor fyziky na universitě v Yale, New Haven ve Spojených Státech severoam., byl letos po druhé pozván Karlovou universitou k přednáškám na přírodovědecké fakultě. Prof. Kovařík přednášel dvakrát, nejdříve o stáří země, potom o kritice dosavadních měření disintegračních konstant radia, uranu a thorua, jakož i o novém experimentálním stanovení disintegrační konstanty uranu; obě přednášky budou otištěny v tomto ročníku „Časopisu“. Pobytu svého vzácného hosta v Praze užil profesorský sbor přírodovědecké fakulty Karlovy university k tomu, aby jednoduše navrhl mu udělití nejvyšší poctu, již může Karlova universita propůjčiti, čestný doktorát, a když toto usnesení bylo ministerstvem školství a národní osvěty schváleno, konala se promoce 2. července t. r. v místnostech rektorátu. Chci v dalším seznámiti čtenáře „Časopisu“ se životem a vědeckou činností nového čestného doktora Karlovy university.

A. F. Kovařík narodil se 8. března 1880 v městečku Spillville ve státě Iowa, studoval na universitě v Minneapolis (Univ. of Minnesota), kde dosáhl r. 1907 akademického stupně „Master of Arts“ (M. A.) a r. 1909 doktorátu filosofie (Ph. D.) Toho roku odebral se Kovařík do Manchesteru, v Anglii, k Rutherfordovi, v jehož laboratoři pracoval po dva roky, zprvu jako Research Student, potom jako stipendista university (John Harling Res. Fellow); toto stipendium měli před ním Geiger a Boltwood, hned po Kovaříkovi bylo uděleno Moseleyovi. Po svém návratu do Ameriky byl Kovařík profesorem university v Minneapolis, ale již r. 1916 byl povolán na jednu z nejslavnějších amerických universit, Yale, na níž působí dodnes. Je doktorem přírodních věd (Sc. D.) university v Manchesteru a čestný Master of Arts university Yale.

Kovařík pracuje hlavně v radioaktivitě a ionisaci plynů a lze říci, že patří mezi přední badatele v těchto oborech. Ve své první práci uveřejněné r. 1910 měřil, jak závisí pohyblivost ionů vybavených fotoelektricky na tlaku a teplotě, později rozšířil tato měření až k tlakům 75 atm. Potvrdil, že pohyblivost je tlaku nepřímo úměrná — u CO_2 však jen do 40 atm., potom klesá s rostoucím tlakem rychleji — pokud jde o závislost na teplotě, nalezl autor, že při téže hustotě plynu pohyblivost ionů se nemění v intervalu od 700 abs. do 400 abs., při teplotách nižších rychle klesá.